

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.06.2011, sp. zn. 29 Cdo 2316/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.2316.2009.1

Číslo: 149/2011

Právní věta: Úpadce, který tvrdí, že správce jeho konkursní podstaty způsobil škodu na majetku konkursní podstaty, je i za trvání konkursu věcně legitimován k podání žaloby na náhradu škody proti správci konkursní podstaty. K projednání takového sporu je v prvním stupni věcně příslušný krajský soud podle § 9 odst. 3 písm. i/ o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2007. Vznik škody způsobené na majetku konkursní podstaty správcem konkursní podstaty ztrátou, zničením nebo jiným znehodnocením majetku podstaty v důsledku toho, že správce konkursní podstaty porušil povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí, není vázán na vydání rozvrhového usnesení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.06.2011

Spisová značka: 29 Cdo 2316/2009

Číslo rozhodnutí: 149

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Náhrada škody, Správce konkursní podstaty

Předpisy: § 14 odst. 1 písm. a) ZKV ve znění do 31.12.2007

§ 8 odst. 2 ZKV ve znění do 31.12.2007

§ 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř. ve znění do 31.12.2007

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 4. 5. 2007 uložil O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 první žalované JUDr. J. Š. zaplatit žalobci J. K. částku 5 200 000 Kč (bod I. výroku) a dále zamítl žalobu v rozsahu, ve kterém se žalobce domáhal zaplacení téže částky vůči druhé žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti (bod II. výroku), jakož i v rozsahu, ve kterém žalobce požadoval po obou žalovaných zaplacení sedmnáctiprocentního úroku z prodlení z částky 5 200 000 Kč od 22. 6. 2000 do zaplacení (bod III. výroku). Rozhodl rovněž o nákladech řízení (bod IV. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Žalobce jako prodávající uzavřel dne 21. 8. 1997 se společností L., s. r. o. (dále též jen „společnost L.“), jako kupující kupní smlouvu, kterou prodávající převedl označené nákupní středisko za dohodnutou kupní cenu ve výši 5 200 000 Kč (dále též jen „kupní smlouva“)

- 2) Žalobce uzavřel dne 29. 10. 1997 se společností L dodatek č. 1 ke kupní smlouvě, podle kterého kupní cena má být zaplacená namísto do 31. 10. 1997 nejpozději do 31. 10. 2007.
- 3) Žalobce uzavřel dne 10. 4. 1998 se společností L dodatek č. 2 ke kupní smlouvě, jímž bylo sjednáno, že kupující zaplatí prodávajícímu kupní cenu v plné výši vlastní směnkou ze dne 10. 4. 1998, splatnou dne 31. 10. 2007 a vystavenou na částku 5 200 000 Kč (dále též jen „směnka“).
- 4) Usnesením ze dne 20. 10. 1998 prohlásil Městský soud v Praze (dále též jen „konkursní soud“) konkurs na majetek žalobce a správcem jeho konkursní podstaty ustanovil Ing. M. Š.
- 5) Usnesením ze dne 4. 10. 2000 zprostil konkursní soud Ing. M. Š. výkonu funkce správce konkursní podstaty žalobce a novou správkyní ustanovil první žalovanou.
- 6) Podle předávacího protokolu ze dne 15. 11. 2000 (týkajícího se předání funkce bývalým správcem konkursní podstaty) měla konkursní podstata žalobce obsahovat též originál směnky vystavený společností L.
- 7) V soupisu majetku konkursní podstaty pořízeném k 23. 1. 2007 první žalovanou je i údaj o sepsání směnky.
- 8) První žalovaná podle svého tvrzení nemá originál směnky k dispozici ani jej nepřevzala od bývalého správce konkursní podstaty žalobce.

Na tomto základě soud – vycházející z ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) – dospěl k závěru, že první žalovaná odpovídá za ztrátu směnky.

Přitom neměl za podstatné, zda kupní smlouva je neplatná nebo neúčinná ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 písm. c) ZKV (jak namítala první žalovaná), nýbrž to, že vztah vzniklý na základě uvedené směnky je samostatným závazkovým vztahem „zcela nezávislým“ na vztahu založeném kupní smlouvou.

Naopak za podstatné soud pokládal to, že z majetku úpadce tato věc (směnka) zmizela a tím na jeho straně došlo ke vzniku škody. I když došlo k prohlášení konkursu na majetek žalobce a tento nemůže se svým majetkem nakládat (oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty přechází na správce konkursní podstaty), jde stále o úpadcův majetek. Kdyby nedošlo ke ztrátě směnky, zvýšil by se při realizaci směnky úpadcův majetek o částku, na kterou byla směnka vystavena, uzavřel soud.

K odvolání první žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 1. 4. 2008 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé ve vztahu k první žalované tak, že žalobu i vůči ní zamítl (první výrok), a rozhodl (mezi žalobcem a první žalovanou) o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud uvedl, že kdyby první žalovaná způsobila ztrátu majetku nebo jiné majetkové hodnoty patřící do konkursní podstaty, pak by si nepočínala způsobem předjímaným ustanovením § 8 odst. 2 ZKV a odpovídala by za takto vzniklou škodu podle ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve smyslu závěrů obsažených v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2123/2001](#) (jde o rozsudek ze dne 12. 3. 2003, uveřejněný pod číslem 88/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí, dále též jen „R 88/2003“); stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže je toto rozhodnutí veřejnosti k dispozici i na webových stránkách Nejvyššího soudu. V případě této odpovědnosti za škodu však musí být splněny její základní předpoklady, k nimž patří 1) porušení právní povinnosti, 2) vznik škody, 3) existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a 4) zavinění.

Aniž dále zkoumal, zda první žalovaná ztratila originál směnky a dopustila se tak porušení povinnosti správce konkursní podstaty ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 ZKV, odvolací soud dovedl, že žalobci dosud žádná škoda nevznikla, neboť její případná existence bude známa až po vydání rozvrhového usnesení v konkursním řízení. Dodal dále, že samotná ztráta směnky neznamená vznik škody, neboť směnka může být umořena podle ustanovení § 185i a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Dokud umořovací řízení neproběhlo, nelze hovořit o vzniku škody a odvolacímu soudu se jeví „nepochopitelným“, proč takový návrh nebyl podán.

Odvolací soud tudíž uzavřel, že žaloba je vůči první žalované předčasná.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (v celém rozsahu) dovolání, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/), a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že žaloba je předčasná. Zdůrazňuje, že soupis konkursní podstaty směnku obsahuje, což má v případě, že konkurs je účinný, za následek, že se sepsaným majetkem může nakládat pouze správce konkursní podstaty nebo osoba, již k tomu dal správce konkursní podstaty souhlas (§ 18 odst. 3 ZKV).

Odtud je podle dovolatele zřejmé, že škoda na majetku předaném správci konkursní podstaty vzniká vždy tím okamžikem, kdy je zjištěno, že se ta část majetku, která je součástí konkursní podstaty, nenachází v držení správce konkursní podstaty

V daných souvislostech je tak naprosto lhostejné, zda došlo k předání směnky mezi správcem konkursní podstaty a jakým způsobem se tak stalo. Platí-li totiž ustanovení § 8 odst. 2 a odst. 6, poslední věta, ZKV, pak nedostatečnou součinnost správců nebo nesprávný úřední postup soudu při zajišťování dlužníkovy majetku nelze přičítat k tíži účastníkům konkursního řízení.

Kdyby první žalovaná směnku nepřijala (ačkoli o její existenci vzhledem k soupisu věděla nebo musela vědět), pak bylo její povinností učinit veškeré kroky směřující k tomu, aby bývalý správce konkursní podstaty splnil své povinnosti a aby směnka byla objevena.

Škoda spočívající ve ztrátě směnky tak podle dovolatele vznikla téhož dne, kdy bylo zjištěno, že směnka se nenachází v držení správce konkursní podstaty, případně okamžikem splatnosti směnky. Kdyby byla směnka u výstavce uplatněna, a její nominální hodnota uhrazena, navýšil by se majetek konkursní podstaty, což by s sebou kromě ukončení konkursního řízení nuceným vyrovnáním neslo i další zákonem předvídaný způsob skončení konkursu tzv. překonáním úpadku.

Dovolatel se tak ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že pro vznik škody je podstatné, že z konkursní podstaty zmizela věc v hodnotě 5 200 000 Kč a že za to nese odpovědnost první žalovaná.

Z výše přednesených argumentů dovolatel usuzuje na existenci dovolacích důvodů uvedených v § 241a odst. 2 o. s. ř.

Žaloba nemůže být podle dovolatele předčasná ani kdyby se soud zabýval účinností prohlášení konkursu; není-li totiž konkurs účinný, nepřechází na správce konkursní podstaty ani dispoziční právo k majetku konkursní podstaty, včetně práva tento majetek zpeněžit.

Dále dovolatel dovozuje, že v jeho případě účinky prohlášení konkursu ve smyslu § 13 odst. 6 ZKV

(ve znění účinném do 30. 4. 2000) nenastaly, neboť obsah konkursního spisu nedokládá, že usnesení o prohlášení konkursu bylo vyvěšeno na úřední desce konkursního soudu.

Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 30. 6. 2009) se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje též proti druhému a třetímu výroku napadeného rozhodnutí o nákladech řízení, je Nejvyšší soud bez dalšího odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. jako objektivně nepřipustné (srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. [29 Odo 874/2001](#), uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání proti měnícímu výroku napadeného rozhodnutí ve věci samé je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

K jednotlivým dovolacím důvodům uvádí Nejvyšší soud následující:

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Naplnění tohoto dovolacího důvodu je v dovolání spojováno s týmiž argumenty, jimiž dovolatel zpochybňuje právní posouzení věci. Z toho, že právní posouzení věci odvolacím soudem je případně nesprávné, však nelze usuzovat na existenci jakékoli vady odvolacího řízení, stejně jako z existence vady, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nelze usuzovat na existenci dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. tedy zjevně dán není.

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř.

Tento dovolací důvod má být dovoláním zřejmě spojen (z dovolání tato skutečnost výslovně neplyne) s argumentací, podle které účinky prohlášení konkursu na majetek žalobce ve smyslu § 13 odst. 6 ZKV (ve znění účinném do 30. 4. 2000) nenastaly, neboť obsah konkursního spisu nedokládá, že usnesení o prohlášení konkursu bylo vyvěšeno na úřední desce konkursního soudu.

V tomto ohledu však jde o tvrzení uplatněné dovolatelem nově až v dovolacím řízení. V předchozích fázích řízení dovolatel pouze tvrdil (v žalobě), že usnesení o prohlášení konkursu mu dosud nebylo doručeno (srov. k tomu ovšem opačný závěr v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, č. j. [29 Odo 696/2004-2247](#), jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1349/2011](#)). Přihlédnout k novému tvrzení obsaženému v dovolání pak Nejvyššímu soudu zapovídá ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř. a označený dovolací důvod tak zjevně dán není.

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci ob stojí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů, bez zřetele k tomu, že tyto skutkové závěry jsou rovněž zpochybněny (jako v této věci) prostřednictvím dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#),

uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle ustanovení § 8 odst. 2 ZKV správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud. Je-li správcem ustavena veřejná obchodní společnost, odpovídají za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem funkce správce její společníci společně a nerozdílně. Správce je povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce.

Dle ustanovení § 14 odst. 1 písm. g) ZKV má prohlášení konkursu mimo jiné i ten účinek, že nesplatné pohledávky úpadce a jeho závazky, které mají být uspokojeny z podstaty, považují se v konkursu za splatné.

V této podobě - pro věc rozhodné - platilo ustanovení § 8 odst. 2 ZKV již v době, kdy byla první žalovaná ustanovena správkyní konkursní podstaty žalobce (4. 10. 2000), a ustanovení § 14 odst. 1 písm. g) ZKV již v době prohlášení konkursu na majetek žalobce (20. 10. 1998), přičemž tato ustanovení nedoznala změn ani později (do 1. 1. 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen).

Dle ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Toto ustanovení občanského zákoníku nedoznalo změny od prohlášení konkursu na majetek žalobce.

Nejvyšší soud ustálil rozhodovací praxi soudů při posuzování odpovědnosti správce konkursní podstaty za škodu vzniklou účastníkům konkursního řízení nebo třetím osobám v důsledku porušení povinnosti uložené správci konkursní podstaty zákonem nebo soudem v souvislosti s výkonem této funkce již v R 88/2003, v němž uzavřel, že za takto vzniklou škodu odpovídá správce konkursní podstaty podle § 420 odst. 1 obč. zák.

Jak se dále podává i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. [29 Cdo 2225/2008](#), uveřejněného pod číslem 63/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 63/2009“), odpovědnost správce konkursní podstaty za škodu vzniklou účastníkům konkursního řízení nebo třetím osobám v důsledku porušení povinnosti uložené správci konkursní podstaty zákonem nebo soudem v souvislosti s výkonem této funkce je osobní majetkovou odpovědností správce konkursní podstaty.

Jestliže v důsledku porušení povinnosti postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí způsobí správce konkursní podstaty škodu na majetku dlužníka (na majetku konkursní podstaty dlužníka, kterou spravuje) a nenahradí-li z vlastních prostředků dobrovolně majetkovou újmu, jež tím konkursní podstatě vznikla, je logickým důsledkem uvedeného, že soud zproští takového správce konkursní podstaty výkonu funkce a že k vymáhání způsobené škody vůči již bývalému správci konkursní podstaty (škůdci) do konkursní podstaty přistoupí nový správce konkursní podstaty (v postavení poškozeného); srov. shodně též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3933/2008](#).

Již z argumentace obsažené v předchozím odstavci přitom plyne zjevná nesprávnost názoru odvolacího soudu, že škoda způsobená na majetku konkursní podstaty správcem konkursní podstaty (ztrátou, zničením nebo jiným znehodnocením majetku podstaty v důsledku toho, že správce konkursní podstaty porušil již v průběhu konkursu povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí) vzniká (její existence bude známa) až po vydání rozvrhového usnesení. Nesprávnost této úvahy lze ostatně doložit též důvody usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 1. 2007, sp. zn. [15 Cmo 178/2007](#), uveřejněného pod číslem 35/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které nepokládá rozvrhové usnesení za okamžik rozhodný pro vznik škody ani ve specifických poměrech

odpovědnosti správce konkursní podstaty za škodu způsobenou porušením zásady poměrného uspokojování pohledávek za podstatou.

Přitom je rovněž zřejmé (závěry plynoucí z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3933/2008](#) lze potud doplnit), že tam, kde správce konkursní podstaty popírá, že způsobil škodu na majetku dlužníka, a konkursní soud jej nezproští výkonu funkce (např. proto, že v konkursních poměrech vskutku není bez dalšího zřejmé, zda ke škodné události došlo), je k vymáhání pohledávky (kterou správce konkursní podstaty coby možný škůdce nevymáhá a nepokládá ji za součást úpadcova majetku) logicky předurčen úpadce sám (srov. k tomu v obdobném případě, kdy správce konkursní podstaty nese-psal pohledávku úpadce za jeho dlužníkem do konkursní podstaty nebo ji z konkursní vyloučil jako nedobytnou, např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. [29 Cdo 4754/2009](#)). S těmito spory ostatně počítá i procesní právo, konkrétně ustanovení § 9 odst. 3 písm. i) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2007, jež je rozhodné pro konkursní poměry dané úpravou obsaženou v zákoně o konkursu a vyrovnání), které pro spory z právních vztahů mezi podnikatelem, obecně prospěšnou společností, nadací nebo nadačním fondem a správcem majetku patřícího do jejich konkursní podstaty, popřípadě nuceným správcem, který jim byl ustanoven, předepisuje v prvním stupni věcnou příslušnost krajského soudu (Nejvyšší soud však na vysvětlenou dodává, že v této věci byla věcná příslušnost obvodního soudu závazně založena /§ 104a odst. 7 o. s. ř./ usnesením Vrchního soudu v Praze z 10. 9. 2003, č. j. Ncp 291/2003-17, lhostejno zda chybným).

Přiléhavý není ani úsudek ohledně předčasnosti žaloby vzhledem k možnosti umoření směnky. V situaci, kdy směnečná pohledávka se (v intencích § 14 odst. 1 písm. g/ ZKV) považuje v konkursu za splatnou již od prohlášení konkursu (od 28. 10. 1998), by podobné úvahy mohly obstát, jen kdyby bylo v řízení po skutkové stránce postaveno najisto, že směnečný dluh není promlčen, respektive, že směnečný dluh sice promlčen je, ale směnečný dlužník (společnost L) neuplatňuje jeho promlčení. V tomto ohledu ostatně působí nepatříčně i to, že ačkoli se prověření této skutečnosti nabízí již na základě skutečností uplatněných v žalobě, v celém sporu nebyl zjišťován postoj směnečného dlužníka ke směnečné pohledávce, který je nepochybně určující i pro závěr, zda má smysl umořovací řízení vést. V situaci, kdy případné zahájení umořovacího řízení je závislé na procesním úkonu první žalované (jako tvrzené škůdkyni), pak lze stěží mít žalobu za předčasnou, jestliže první žalovaná ani v době, kdy o jejím odvolání rozhodoval odvolací soud, takový procesní úkon neučinila (vycházejíc logicky z toho, že sepsala-li nemovitosti, za něž společnost L platila směnkou, do konkursní podstaty z titulu neúčinnosti či neplatnosti kupní smlouvy, není po společnosti L oprávněna požadovat ještě zaplacení směnky).

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).